

Tirweddau i Bawb

Datganiad Sefyllfa A Gweithrediadau Blaenoriaeth

PARCIAU NATIONAL
CENEDLAETHOL PARKS

Parciau Cenedlaethol Cymru

Ar gyfer lechyd, Lles a Chynhwysiant Cymdeithasol

Cynnwys

Llythyr gan y Cadeirydd.....	3
1. Crynodeb Gweithredol.....	4
2. Polisi a Chyd-destun.....	7
3. Datganiad Sefyllfa.....	10
4. Ffactorau Croestoriadoldeb.....	10
5. Ein Hegwyddorion.....	13
6. Meysydd blaenoriaeth.....	14
7. Asesu Effaith.....	22
8. Cyfeiriadau.....	24

Llythyr gan y Cadeirydd

Ymateb i Newid

Pan gyhoeddwyd Tirweddau i Bawb gyntaf yng ngwanwyn 2020 roedd yn amlwg y byddai'r pandemig covid-19 yn mynd i gael effaith ddefn a hirhoedlog ar bobl Cymru a thu hwnt. Ar y pryd roedd Parciau Cenedlaethol Cymru yn cydnabod y byddai angen iddynt fod yn ymatebol ac yn fyfyrionol a gwnaethant y penderfyniad i adolygu Tirweddau i Bawb yn 2021.

Dros y 18 mis diwethaf mae Awdurdodau'r Parc Cenedlaethol wedi gweithio gyda phartneriaid allweddol mewn sawl sector gan gynnwys diwylliant, addysg a threftadaeth, iechyd a gofal cymdeithasol, twristiaeth a hamdden, ynghyd â diwydiannau allweddol yn yr economïau lleol fel ffermio, twristiaeth a hamdden i helpu i gefnogi eu cymunedau. Mae prosiectau a ffyrdd newydd o weithio wedi'u croesawu gan gynnwys cyfleoedd digidol i gysylltu a rhannu gwybodaeth. Mae wedi bod yn gyfnod anodd ond mewn sawl ffordd mae'r anawsterau hyn hefyd wedi dod â ffocws craffach i rai o'r heriau sy'n wynebu cymunedau sy'n byw ac yn gweithio yn ein parciau cenedlaethol. Mae'r pandemig ynghyd â ffactorau fel yr argyfwng hinsawdd, pwysau parhaus ar dai gwledig, a chysylltiadau economaidd sy'n dod i'r amlwg yng Nghymru â gweddill y byd ers i'r Deyrnas Unedig adael yr Undeb Ewropeaidd wedi arwain at heriau newydd neu ddybryd.

Amlygodd datganiad Gwerthfawr a Chydnerth 2018 gan Lywodraeth Cymru bwysigrwydd Parciau Cenedlaethol Cymru i ymgysylltu pobl yn yr amgylchedd naturiol a hanesyddol. Roedd y datganiad hefyd yn cydnabod y cyfraniad y mae Parciau Cenedlaethol Cymru yn ei wneud i'r economi wledig a'r effaith y gall parciau cenedlaethol ei gael ar iechyd ac ansawdd bywyd y bobl sy'n byw ac yn ymweld â nhw. Aeth y datganiad ymlaen i ddweud *"Er ei bod yn bwysig i bob sector o gymdeithas brofi'r tirweddau dynodedig hyn, dylid rhoi ffocws arbennig ar blant a theuluoedd ifanc o ardaloedd difreintiedig. Rhaid cymryd camau i helpu i fynd i'r afael â'r anghydraddoldebau sy'n bodoli mewn canlyniadau iechyd, addysg ac economaidd ymhlith y tlotaf mewn cymdeithas. Bydd y gwaith hwn yn cynnwys gwell rhaglenni addysg awyr agored a chyfleoedd gwirfoddoli."*

Er ei bod yn amlwg y bydd amseroedd heriol yn parhau credaf fod Parciau Cenedlaethol Cymru wedi dangos eu bod yn ymatebol i'r amgylchiad presennol ac yn gallu diwallu'r anghenion a amlygwyd yn Gwerthfawr a Chydnerth. Wrth symud ymlaen gall Parciau Cenedlaethol Cymru fod yn bartneriaid gweithredol ac arwyddocaol wrth helpu ymateb Cymru i'r dirwedd gymdeithasol ac economaidd y mae pobl Cymru yn eu hwynebu ar hyn o bryd. Mae Tirweddau i Bawb yn helpu i ddangos yr holl waith caled y mae Parciau Cenedlaethol Cymru wedi bod yn ei wneud mewn nifer o feysydd ac yn dangos gwerth parciau cenedlaethol i les Cymru.

Y Cynghorydd Paul Harris

Cadeirydd Parciau Cenedlaethol Cymru

Hydref 2021

1. Crynodeb Gweithredol

Parciau Cenedlaethol Cymru: Cyhoeddwyd Tirweddau i Bawb gyntaf ym mis Ebrill 2020 ychydig ar ôl i'r pandemig covid-19 ddechrau. Yn y llythyr agoriadol gan y Cadeirydd, roedd yn amlwg y byddai'r pandemig a'r cloeon a'r cyfyngiadau cysylltiedig yn cael effaith sylweddol ar gymdeithas. Er mwyn adlewyrchu'r newid a ragwelir, trefnwyd adolygiad o'r ddogfen ar gyfer 2021.

Mae Tirweddau i Bawb nid yn unig yn adolygiad o'r ddogfen wreiddiol ond mae hefyd yn cynnwys y meysydd polisi a rhaglen a gwmpaswyd yn flaenorol gan Barciau Cenedlaethol Cymru: Gyda'n Gilydd dros Iechyd a Lles (2016).

Mae'r Tirweddau i Bawb diwygiedig hwn yn cynnwys datganiad sefyllfa, egwyddorion a meysydd blaenoriaeth yn arwain ymdrechion Parciau Cenedlaethol Cymru trwy eu cyfrifoldebau statudol, gweithgareddau, prosiectau a phartneriaethau cydweithredol, mae Awdurdodau Parciau Cenedlaethol yn gweithio gyda chyrff cyhoeddus eraill i ymateb i rai o'r heriau y mae Cymru yn eu hwynebu i'w helpu i ddod yn genedl iachach, decach a mwy cyfartal ar gyfer cenedlaethau'r presennol a'r dyfodol. Mae Tirweddau i Bawb yn darparu'r cyd-destun polisi a'r datganiad sefyllfa y bydd tri Pharc Cenedlaethol Cymru yn adeiladu rhaglenni gwaith wrth symud ymlaen.

Gyda chyfarwyddyd o'r Datganiad Sefyllfa Gwerthfawr a Chydnerth, bydd Parciau Cenedlaethol Cymru yn gweithredu i helpu i fynd i'r afael â'r anghydraddoldebau sy'n bodoli mewn canlyniadau iechyd, addysg ac economaidd ymhlith y tlotaf mewn cymdeithas. Bydd gwaith yn gwella rhaglenni addysg awyr agored a chyfleoedd gwirfoddoli a hefyd yn canolbwyntio'n benodol ar blant a theuluoedd ifanc o ardaloedd difreintiedig.

Er mwyn cyflawni hyn, bydd Parciau Cenedlaethol Cymru yn estyn allan y tu hwnt i gynulleidfaoedd traddodiadol ac yn ymgysylltu â chroestoriad mwy amrywiol o gymdeithas Cymru fel bod ganddynt ran yn y tirweddau cenedlaethol a hefyd bod ganddynt degwch yn y buddion iechyd a lles posibl a ellir eu mwynhau ohonynt. Mae Tirweddau i Bawb yn nodi rôl Parciau Cenedlaethol Cymru wrth fynd i'r afael â thlodi a phenderfynyddion ehangach iechyd trwy'r cyfleoedd a ddarperir ganddynt fel asedau iechyd a hyrwyddo cynhwysiant cymdeithasol. Bydd cyfleoedd fel rhagnodi cymdeithasol a deall gwaith Parciau Cenedlaethol Cymru trwy ddulliau cyfannol fel Pum Ffordd i Les yn helpu'r gwaith hwn.

Amlinellir nifer o ffactorau trawsbynciol yn Tirweddau i Bawb sy'n darparu'r cyd-destun ar gyfer cyflawni gwaith Parciau Cenedlaethol Cymru. Amlygodd pandemig Covid-19 bwysigrwydd natur i iechyd a lles pobl. Roedd y pandemig hefyd yn taflu goleuni ar anghydraddoldeb gan fod effeithiau uniongyrchol ac anuniongyrchol y pandemig yn cael eu teimlo gan y rhai mwyaf agored i niwed mewn cymdeithas yn gyffredinol, gan gynnwys tai, iechyd ac anabledd, oedran, addysg a hefyd yn economaidd. Mae Iechyd Cyhoeddus Cymru wedi nodi heriau triphlyg Brexit, newid yn yr hinsawdd a Covid-19, a fydd yn effeithio ar iechyd a lles y genedl.

Mae gan Gymru rai o'r lefelau uchaf o dlodi plant a rhywfaint o'r iechyd salaf yn y Deyrnas Unedig, a rhagwelir y bydd effeithiau parhaus y pandemig yn parhau am rai blynyddoedd. Mae'r pandemig wedi cynyddu pwysau ar stoc tai gwledig ddwywaith yn fwy wrth i bobl geisio symud allan o'r dinasoedd i mewn i eiddo mwy y gellir dod o hyd iddynt mewn ardaloedd gwledig fel Cymru, ac wrth i'r cynnydd mewn arosiadau olygu bod eiddo rhent preswyl blaenorol wedi cael eu at y farchnad wyliau. Mae gan Barciau Cenedlaethol Cymru gyfrifoldeb i eirioli egwyddorion twristiaeth gynaliadwy a sicrhau bod yr iaith, y diwylliant a'r cymunedau yn cael eu gwarchod. Gall Parciau Cenedlaethol Cymru gefnogi cadernid cymunedol trwy weithredu gyda pholisi cynllunio!

Wrth i Barciau Cenedlaethol ymateb i her newid yn yr hinsawdd a dilyn gweithgareddau datgarboneiddio, mae'n bwysig sicrhau bod atebion yn ystyried anghenion y rhai ar incwm is neu'n profi anfantais gymdeithasol.

Wrth gyflawni'r weledigaeth o Dirweddau i Bawb mae'r gwaith yn cael ei lywio gan **dair egwyddor**:

- i. ymgysylltu â rhanddeiliaid,
- ii. dangos gwerth
- iii. teilwra cyfleoedd.

Bydd ymdrechion yn canolbwyntio ar **dri maes blaenoriaeth** a darperir enghreifftiau o brosiectau a gweithiau i ddangos y meysydd blaenoriaeth:

- i. Byw yn y Parc** - Cydweithio ag eraill i fynd i'r afael â thai fforddiadwy, trafniadaeth a mynediad at wasanaethau
- ii. Mynediad a Chyfleoedd** - Cydweithio â phartneriaid i adeiladu gallu ar gyfer gweithio mewn partneriaeth a chyd-gynhyrchu, i helpu a gwella mynediad at yr awyr agored, diwylliant a threftadaeth, cyfleoedd ar gyfer chwarae, hamdden gynaliadwy, iechyd a lles.
- iii. Dysgu a Gwaith** - Hyrwyddo cyfleoedd cyflogaeth, addysg a datblygu sgiliau.

Bydd Parciau Cenedlaethol Cymru yn tynnu ar yr asesiadau effaith cydraddoldeb neu asesiadau integredig eraill er mwyn sicrhau bod penderfyniadau a chynlluniau strategol perthnasol yn cefnogi'r Ddeddf Cydraddoldeb er mwyn asesu effaith ei waith. Bydd Tirweddau i Bawb yn cyfarwyddo rhaglenni gweithio ar y cyd Parciau Cenedlaethol Cymru, a byddant yn allweddol wrth arwain rhaglenni gwaith Awdurdodau Parciau Cenedlaethol unigol, y bydd eu hadroddiadau i'w gweld mewn Cynlluniau Corfforaethol, Cynlluniau Rheoli a Chynlluniau Datblygu Lleol.

2. Ein Cyd-destun Polisi

Pwrrpasau Statudol y Parciau Cenedlaethol

Gwarchod a gwella harddwch naturiol, bywyd gwyllt a threftadaeth ddiwylliannol

Hyrwyddo cyfleoedd i fwynhau a deall ei rinweddau arbennig.

Wrth arddel y pwrrpasau uchod, mae'n ddyletswydd ar yr Awdurdod i feithrin lles economaidd a chymdeithasol

Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015ⁱⁱ

Cyfrannu trwy ein Hamcanion Llesiant at:

Cymru lewyrchus

Cymru o gymunedau cydlynol

Cymru gydnerth

Cymru â diwylliant bywiog ac Iaith Gymraeg lewyrchus

Cymru iachach

Cymru fwy cyfartal

Cymru sy'n gyfrifol yn fyd-eang

Gweithredu yn unol â'r Egwyddor Datblygu Cynaliadwy trwy'r Pum Ffordd o Weithio: Tymor Hir, Atal, Integreiddio, Cydweithio a Chynnwys.

Dyletswydd Cydraddoldeb y Sector Cyhoeddus a Dyletswydd Gymdeithasol-Economaiddⁱⁱⁱ

Dyletswyddau Cydraddoldeb y Sector Cyhoeddus gan gynnwys Dyletswyddau Penodol Cymraeg o dan Ddeddf Cydraddoldeb 2010.

Daeth y Ddyletswydd Gymdeithasol-Economaidd o dan Ddeddf Cydraddoldeb 2010 i rym yng Nghymru ar 31 Mawrth 2021 Mae'r ddyletswydd hon yn gosod cyfrifoldeb cyfreithiol ar gyrff cyhoeddus pan fyddant yn gwneud penderfyniadau strategol i roi sylw dyledus i'r angen i leihau anghydraddoldebau canlyniad sy'n deillio o gymdeithasol- anfantais economaidd.

Tlodi Plant^{iv}

Diwygiwyd deddfwriaeth Mesur Plant a Theuluoedd (Cymru) 2010 i ystyried Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015. Mae'r Ddyletswydd i gael strategaeth Tlodi Plant bellach yn cael ei chyflawni trwy gynlluniau llesiant Byrddau Gwasanaethau Cyhoeddus perthnasol.

Penderfynyddion ehangach iechyd^v

Y ffactorau cymdeithasol, economaidd ac amgylcheddol sy'n effeithio ar iechyd a lles yw penderfynyddion ehangach iechyd. Mae'r ffactorau hyn yn sbarduno gwahaniaethau, neu anghydraddoldebau, mewn iechyd a lles rhwng grwpiau o bobl. Maent yn cynnwys:

- arian ac adnoddau
- lefel ein haddysg a'n sgiliau
- argaeledd gwaith da, teg
- ansawdd a diogelwch ein tai
- ein hamgylchedd

Datganiad Sefyllfa Gwerthfawr a Chydnerth^{vii}

Yn y Datganiad Sefyllfa Gwerthfawr a Chydnerth, mae Llywodraeth Cymru yn nodi bod angen i Barciau Cenedlaethol yng Nghymru fod yn "dirweddau i bawb"

Estyn allan y tu hwnt i gynulleidfa oedd traddodiadol

Ymgysylltu â chroestoriad mwy amrywiol o gymdeithas Cymru fel bod ganddyn nhw ran yn y tirweddau cenedlaethol

Mae'r datganiad yn nodi "Er ei bod yn bwysig i bob sector o'r gymdeithas brofi'r tirweddau dynodedig hyn, dylid rhoi ffocws arbennig ar blant a theuluoedd ifanc o ardaloedd difreintiedig. Rhaid gweithredu er mwyn **helpu i fynd i'r afael â'r anghydraddoldebau sy'n bodoli mewn canlyniadau iechyd, addysg ac economaidd ymhlith y tlotaf mewn cymdeithas**. Bydd y gwaith hwn yn cynnwys gwell rhaglenni addysg awyr agored a chyfluoedd gwirfoddoli."

Awdurdodau Parciau Cenedlaethol Cymru (ac AoHNE):

- dylent gydnabod natur gymhleth ac aml ddimensiwn allgau cymdeithasol,
- geisio hyrwyddo cynhwysiant cymdeithasol yn holl waith yr AoHNE a'r Parc Cenedlaethol
- geisio meithrin lles economaidd a chymdeithasol cymunedau lleol
- geisio lleihau eithrio cymdeithasol ar bob ffurf.

Ffactorau economaidd

- Newidiadau i Gredyd Cyffredinol / Pensiynau
- Ansicrwydd economaidd yn sgil gadael yr UE
- Pwysau gweithlu

Parciau Cenedlaethol fel Asedau Iechyd a Lles:

- darparerir lleoliadau ar gyfer gweithgareddau sy'n hybu iechyd a lles da, gan gynnwys buddion 'gweithredol' fel cerdded a buddion 'goddefol' fel y rhai sy'n deillio o 'lonyddwch' a golygfeydd ysbrydoledig.
- gellir galluogi unigolion a chymunedau i gynnal eu hiechyd a'u lles a lliniaru yn erbyn rhai o effeithiau negyddol tlodi ac anghydraddoldeb.
- cefnogir iechyd pobl dda trwy fynd ar drywydd amgylcheddau o ansawdd da sy'n hanfodol

Tlodi, Anghydraddoldeb a Chroestoriadoldeb

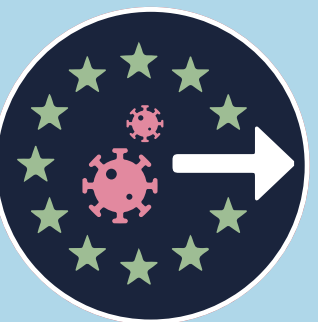
Diffiniad o dlodi megis - *'pan fydd adnoddau materol unigolyn ymhell islaw ei anghenion sylfaenol ac ar ben hynny, yn annigonol i alluogi cyfranogiad cymdeithasol'* Joseph Rowntree Foundation.

Mae Canllaw Statudol Cymdeithasol Economaidd (Llywodraeth Cymru) yn nodi "Gall anfantais economaidd-gymdeithasol fod yn anghymesur mewn cymunedau o ddiddordeb a chymunedau lle, gan arwain at anghydraddoldeb canlyniad pellach, y gellir ei gynyddu ymhellach pan yr ystyrrir croestoriadoldeb."

Anghydraddoldeb canlyniad / allbwn - mae hyn yn ymwneud ag unrhyw wahaniaeth mesuradwy mewn canlyniad rhwng y rhai sydd wedi profi anfantais economaidd-gymdeithasol a'r rhai nad ydynt wedi gwneud hynny. Gall enghreifftiau o anghydraddoldebau canlyniad gynnwys, lefelau is o iechyd da, gwaith ar gyflog is, a chyrhaeddiad addysgol salach .

Croestoriadoldeb - mae hyn yn gydnabyddiaeth na ellir ac na ddylid deall un math o wahaniaethu ar wahân i'w gilydd. Mae hyn yn golygu y gall mathau o wahaniaethu ryngweithio a chynhyrchu sawl profiad ac anfantais yn aml mewn sefyllfaoedd penodol .

Yr Her Driphlyg

Mae Her Driphlyg Brexit, Newid Hinsawdd a Covid-19 wedi cael ei nodi gan Iechyd Cyhoeddus Cymru fel un sy'n cael effaith anghymesur negyddol ar nifer o grwpiau allweddol gan gynnwys:

- y rhai ar incwm isel,
- y rhai sydd â chyflyrau iechyd presennol,
- y rhai sy'n byw mewn ardaloedd gwledig ac arfordirol, a thwristiaeth;
- yr henoed, babanod, plant ifanc a theuluoedd
- y rhai sy'n gweithio mewn rhai sectorau gan gynnwys ffermwyr, pysgota, amaethyddiaeth

Mae gan bob un ohonynt gynrychiolaeth dda yn ein Parciau Cenedlaethol neu fe'u nodir fel targedau allweddol ar gyfer ein hymgysylltiad ^{xiii xiv}.

3. Datganiad Sefyllfa

Mae'r tri Pharc Cenedlaethol yng Nghymru yn darparu buddion iechyd a lles i'r genedl. Credwn y dylai pawb brofi ein Parciau Cenedlaethol. Rydym yn ceisio cydnabod, deall a herio'r rhwystrau y mae pobl yn eu hwynebu wrth ymweld, mwynhau a byw yn ein Parciau Cenedlaethol. Mae hyn yn cynnwys cyfleoedd ar gyfer mynediad hawdd at dreftadaeth ddiwylliannol a naturiol. O dan arweiniad ein prif bwrpasau, gall Parciau Cenedlaethol helpu i adeiladu cydlyniant cymunedol, helpu i leihau effeithiau negyddol tlodi, allgau cymdeithasol ac iechyd gwael, ac adeiladu tirwedd ar gyfer bawb a chenedlaethau'r dyfodol. Bydd Awdurdodau Parciau Cenedlaethol yn datblygu prosiectau a gwasanaethau sy'n cyflawni pwrpasau'r Parc Cenedlaethol a'n hamcanion lles.

Mae Parciau Cenedlaethol Cymru yn:

- Cyfrannu at y buddion iechyd cynhenid sydd i'w cael o well ansawdd aer, storio carbon a bioamrywiaeth
- Cefnogi iechyd corfforol a meddyliol da yn ein cymunedau lleol a chenedlaethol trwy gefnogi neu hwyluso cyfarfyddiadau â natur, tirweddau a threftadaeth
- Ceisio cydnabod, deall a herio'r rhwystrau y mae pobl yn eu hwynebu wrth ymweld, mwynhau a byw yn ein parciau cenedlaethol
- Byddwn yn datblygu prosiectau a gwasanaethau sy'n cyflawni Pwrpasau'r Parc Cenedlaethol a'n hamcanion lles.

4. Ffactorau Croes Doriadol

Pandemig Covid-19

Amlygodd mesurau cloi a chyfyngiadau cynwysoldeb pandemig Covid-19, pa mor bwysig yw cael mynediad at ofod awyr agored o ansawdd da ar gyfer iechyd a lles^{xv xvi}. Fodd bynnag, amlygodd y pandemig anghydraddoldebau o ran mynediad i ofod awyr agored mewn perthynas â thai - y rhai sydd gan neu heb erddi, seilwaith lleol fel parciau lleol, tir mynediad agored, dyfrffyrdd, arfordir a llwybrau troed, ond hefyd o ran anghydraddoldeb cymdeithasol ac iechyd^{xvii xviii xix}. Rhagwelir y bydd effaith barhaus y pandemig yn para blynyddoedd lawer a bydd angen i Barciau Cenedlaethol ynghyd â Chymru fel cenedl sicrhau eu bod yn cynllunio ac yn ymateb i hyn^{xx}. Gall adferiad economaidd o'r pandemig Covid-19 fod yn Adferiad Gwyrdd wedi'i adeiladu ar economeg amgylcheddol gadarn a chyfrifol^{xxi}. Mae cyfleoedd hefyd i ymgysylltu â'r dirwedd fasnach newydd sydd bellach yn bodoli ar ôl i'r DU adael yr UE.

Tlodi, Iechyd ac Anghydraddoldeb yng Nghymru

Mae gan Gymru rai o'r lefelau uchaf o dlodi plant yn y Deyrnas Unedig^{xxii}. Cyn Covid-19, roedd bron i chwarter pobl Cymru mewn tlodi (700,000), ac roedd 3 o bob 10 o blant yn byw mewn tlodi^{xxiii xxiv}. Mae cyfraddau tlodi, a thlodi plant mewn rhanbarthau gwledig ac arfordirol, wedi parhau i dyfu ac mae llawer o'r ardaloedd hyn yn ein Parciau Cenedlaethol neu'n agos atynt^{xxv}. Yn ogystal, roedd y rhai mwyaf anghenus yn wynebu'r caledi mwyaf yn ystod y pandemig ac roedd colli swyddi, dyled a digartrefedd yn effeithio'n anghymesur arnynt^{xxvi}.

Mae tai fforddiadwy yn her yn ein holl Barciau Cenedlaethol. Cododd prisiau tai yn ystod y pandemig gan waethygu'r materion tai fforddiadwy presennol mewn Parciau Cenedlaethol. Syrthiodd argaeledd eiddo rhent preswyl a chododd prisiau rhent, gan effeithio fwyaf ar y rheini ar incwm is. Trowyd llawer o eiddo i'r farchnad wyliau mewn ymateb i'r cynnydd yn nifer yr arosiadau yn ystod cyfyngiadau'r pandemig^{xxvii}. Mae costau tai yn cael sgil-ffaith ar gynaliadwyedd yr iaith a diwylliant Cymraeg mewn cymunedau. Yn 2020 daeth Cymru'r unig wlad yn y DU i roi'r pŵer i awdurdodau lleol godi cynnydd o 100% yn y dreth gyngor ar ail gartrefi^{xxix}.

Mae byw mewn tlodi yn effeithio ar iechyd a disgwyliad oes. Yn yr ardaloedd mwyaf difreintiedig o gymharu â'r ardaloedd lleiaf difreintiedig :

- Mae dynion yn treulio tua 19 yn llai o flynyddoedd mewn iechyd da ac yn marw 9 mlynedd ynghynt ar gyfartaledd.
- Mae menywod yn treulio tua 18 yn llai o flynyddoedd mewn iechyd da ac yn marw 7 mlynedd ynghynt ar gyfartaledd.

Mae'r rhai sy'n byw mewn ardaloedd incwm isel yn fwy tebygol o fod mewn tai o ansawdd gwael, maent yn ennill cyrhaeddiad addysg is, bwyta dietau tlotach a mynediad cyfyngedig a geir at ofod awyr agored o ansawdd^{xxxix}. Mae pobl sydd â rhai nodweddion gwarchoddedig gan gynnwys anabledd, ethnigrwydd, crefydd neu gred, oedran a rhyw hefyd yn wynebu canlyniadau iechyd gwaeth ac yn fwy tebygol o fod mewn tlodi^{xxxiii}.

Mae poblogaethau yng nghefn gwlad Cymru yn hŷn na phroffil ardaloedd trefol ac yn dod yn fwy oedrannus. Er y gall effaith y ddemograffeg hon roi pwysau ar wasanaethau gwledig, mae poblogaethau hŷn yn chwarae rhan ganolog wrth gynnal a datblygu sefydliadau sy'n canolbwyntio ar y gymuned ac maent yn ffynhonnell werthfawr o wybodaeth, arbenigedd ac arloesedd^{xxxiv}.

Mae archwilio a phrofi'r potensial a'r heriau a gyflwynir gan y byd naturiol yn cyfrannu at les a chadernid^{xxxv}. Am ystod o resymau cymhleth, yn gynyddol rydym yn byw mewn cymdeithas lle nad yw plant a phobl ifanc yn benodol yn cael profiadau ym myd natur a'r awyr agored. Mae rhai yn galw'r profiad hwn o dlodi yn 'anhwylder diffyg natur'^{xxxvi} sy'n derm anfeddygol sy'n tynnu sylw at yr angen i blant gael profiadau ym myd natur er mwyn iddynt ddatblygu'n iach ac er budd eu lles. Er bod llawer o blant a phobl ifanc yn cael eu hatal rhag chwarae mewn amgylcheddau naturiol - mae hyn yn arbennig o wir yn achos rhai plant anabl^{xxxvii}.

Argyfwng Hinsawdd

Mae newid yn yr hinsawdd yn effeithio ar benderfynyddion cymdeithasol ac amgylcheddol iechyd - aer glân, dŵr yfed diogel, digon o fwyd a lloches ddiogel ^{xxxviii xxxix}.

Mae Llywodraeth Cymru wedi ymrwmo i'r trawsnewid tuag at Gymru Net Sero erbyn 2050, a bod yn rhaid i hyn fod yn "deg a chyfiawn, yn ddyfodol gwyrdd a glân sy'n golygu swyddi o ansawdd da ac nad yw unrhyw gymunedau'n cael eu gadael ar ôl ^{xxxvii}". Mae'r argyfwng hinsawdd yn cael effaith anghymesur ar y rhai sy'n byw mewn tlogdi ac o dan anfantais gymdeithasol, gyda'r tlotaf mewn cymdeithas fwyaf tebygol o gael ei effeithio ganddo a hefyd yn meddu ar ar y gallu lleiaf i newid neu addasu eu hamgylchiad. Cydnabyddir bod digwyddiadau tywydd eithafol Cymru fel llifogydd yn achosi llawer o galedi ac effaith ar iechyd a lles ^{xxxix}.

Wrth i ni ymateb i her newid yn yr hinsawdd a dilyn gweithgareddau datgarboneiddio, mae'n bwysig sicrhau bod atebion yn ystyried anghenion y rhai ar incwm is neu'n profi anfantais gymdeithasol.

Treftadaeth, Diwylliant a Chynhwysiant

Mae gennym ran bwysig i'w chwarae wrth amddiffyn a thyfu'r Gymraeg trwy bolisiau gweithredol ac ymgysylltu â chymunedau. Mae angen inni gydnabod eu perthynas a'u hetifeddiaeth sy'n ymwneud ag ymglymiad Cymru yng ngorffennol trefedigaethol Prydain ^{xlii}. Mae'n bwysig ein bod yn adlewyrchu'r amrywiaeth o hanes a threftadaeth sydd yn y dreftadaeth naturiol ac adeiledig yn ei hymgysylltiad â chymunedau lleol ac ymwelwyr. Mae twristiaeth gynaliadwy yn helpu i amddiffyn y diwylliant a'r dreftadaeth fyw mewn cymunedau lleol ^{xliii xliiv}. Rhaid bod gennym bolisiau a phrosiectau ar waith i gefnogi cymunedau gan gynnwys y rhai sy'n ymwneud â thai neu gyflogaeth a all helpu i sicrhau bod ein cymunedau'n fywiog ac yn gydnherth wrth ymateb i newid cymdeithasol ac economaidd. ^{xliv xlii}

5. Ein Hegwyddorion

Egwyddorion sy'n arwain ein gweithgareddau i gefnogi cynhwysiant cymdeithasol ac yn helpu i wella iechyd a lles, a lleihau anghydraddoldeb a thlodi plant:

Ymglymu rhanddeiliaid gyda chyfleoedd cynhwysol ar gael mewn Parciau Cenedlaethol sy'n hyrwyddo cynhwysiant cymdeithasol, yn ennyn cyfleoedd ar gyfer iechyd a lles ac yn lliniaru effeithiau negyddol tlodi. Mae ymgysylltu a gweithredu yn gweithio orau mewn partneriaethau cydweithredol sy'n tynnu ar sgiliau, gwybodaeth a phrofiadau byw ein holl gymunedau a phartneriaid.

Arddangos gwerth Parciau Cenedlaethol ar gyfer iechyd a lles a'u rôl wrth helpu i leihau allgau cymdeithasol a lliniaru'r rhwystrau a achosir gan dlodi trwy gyfrannu at bolisi ac arfer sy'n seiliedig ar dystiolaeth.

Teilwra cyfleoedd i bawb yng Nghymru elwa o amgylchedd naturiol a nodweddion tirwedd Parciau Cenedlaethol. Ymgysylltu pobl â'u hamgylcheddau naturiol a diwylliannol heb gyfaddawdu ar Rinweddau Arbennig a thirwedd Parciau Cenedlaethol ar gyfer cenedlaethau'r dyfodol.

6. Meysydd blaenoriaeth

Rydym wedi nodi **3 maes blaenoriaeth** ar ble y byddwn yn canolbwyntio ein hymdrechion er mwyn sicrhau bod ein Parciau Cenedlaethol yn Dirweddau i Bawb ac yn gallu cyflawni ein hymrwymiadau i gynhwysiant cymdeithasol ac iechyd a lles.

Maes Blaenoriaeth

Byw yn y Parc

Cydweithio ag eraill i fynd i'r afael â thai fforddiadwy, trafndiaeth a mynediad at wasanaethau

Pwyntiau Allweddol

Tai

- Mae cost tai yn uchel mewn Parciau Cenedlaethol gan gynnwys cost prynu ac effeithiau rhent ar y rheini ar incwm is.
- Mae costau tai yn cael sgil-ffaith ar gynaliadwyedd yr economi, yr iaith Gymraeg a diwylliant mewn cymunedau.
- Mae'n hanfodol adeiladu gwytnwch / cadernid cymunedol trwy weithredu gyda pholisi cynllunio a thai fforddiadwy.

Trafnidiaeth a Mynediad at Wasanaethau

- Mae cymunedau yn ein Parciau Cenedlaethol yn aml yn tynnu sylw at faterion sy'n ymwneud â thrafnidiaeth yn ystod gweithgareddau ymgysylltu
- Gall mynediad at wasanaethau ac opsiynau trafndiaeth fforddiadwy a hygyrch fod yn her benodol i bobl iau a'r rheini ar incwm isel sy'n byw mewn ardaloedd gwledig fel Parciau Cenedlaethol.
- Gall gwella cysylltiadau trafndiaeth â theithio gwyrdd a gweithredol ostwng allyriadau carbon a gwella lefelau gweithgaredd corfforol i'n poblogaethau.
- Mae angen i Barciau Cenedlaethol ymgysylltu â phartneriaid allweddol i helpu i ddatblygu seilwaith sy'n rhoi'r cyfle i gael Cymru sy'n gynhwysol yn ddigidol i gefnogi addysg, swyddi a dinasyddiaeth weithredol

Prosiectau Datgarboneiddio

Bannau Brycheiniog

- Nod y Gronfa Datblygu Cynaliadwy yw cefnogi prosiectau sy'n ystyried materion economaidd, amgylcheddol, cymunedol a diwylliannol, gan wella ansawdd bywyd cymunedau yn y Parc Cenedlaethol. Gall ariannu hyd at 50% o brosiectau, sydd â chefnogaeth a chyfranogiad cymunedau yn y Parc.
- Datblygu rhaglen datgarboneiddio i leihau ôl troed carbon yr Awdurdod a chefnogi mentrau datgarboneiddio cymunedol. Mae'r rhaglen yn cynnwys digwyddiadau llythrennedd carbon gyda chymunedau ac ysgolion a hyrwyddo technolegau gwyrdd.

<https://www.beacons-npa.gov.uk/communities/sustainability-2/subsustainable-development-fund/sustainable-development-fund-annual-report/>

Tai

Arfordir Penfro

- Mae 'Wales and West Housing' ac Ateb wedi bod yn gweithio gyda'r awdurdod a dwy gymuned leol o amgylch y Parc i ddarparu cartrefi newydd modern, effeithlon o ran ynni i ddiwallu anghenion tai i bobl leol yn rhai o'r ardaloedd lle mae'r tai drutaf yn y sir. Mae cyfanswm o 4 safle tai newydd wedi'u dosbarthu ac un arall i fod i ddod i'r fei erbyn diwedd 2021. Mae'r cartrefi hyn yn cynnwys cymysgedd o gartrefi teulu, byngalos un gwely a byngalos wedi'u haddasu ar gyfer pobl dros 55 oed.

[Coast to Coast \(pagesuite-professional.co.uk\) \(t.28\)](http://Coast to Coast (pagesuite-professional.co.uk) (t.28))

Cludiant

Eryri

- Mae Partneriaeth Yr Wyddfa / the Snowdon Partnership yn arwain dull uchelgeisiol a chynaliadwy o barcio a thrafnidiaeth yng ngogledd Eryri. Rhan ganolog o'r gwaith yw bod cymunedau a busnesau yn helpu i ddylunio'r ffordd y mae'r strategaeth yn cael ei chyflawni ar lawr gwlad. Bydd hyn yn sicrhau opsiwn dibynadwy, carbon isel i breswylwyr alluogi cyfleoedd cyflogaeth a chaniatáu mynediad gwell at wasanaethau a chyfleusterau yn yr ardal wledig hon a'r cyffiniau.

Maes Blaenoriaeth

Mynediad a chyfleoedd

Cydweithio â phartneriaid i adeiladu gallu ar gyfer gweithio mewn partneriaeth a chyd-gynhyrchu, i helpu a gwella mynediad i'r awyr agored, diwylliant a threftadaeth, cyfleoedd ar gyfer chwarae, hamdden gynaliadwy, iechyd a lles^{xlv}.

Pwyntiau Allweddol / Ffocws

- Tynnu ar y Model Pum Ffordd at Les, i ennyn cyfleoedd mewn rhagnodi cymdeithasol a hunanofal.
- Mae gwella mynediad i'r awyr agored a natur yn bwysig ar gyfer cynhwysiant cymdeithasol ac ar gyfer iechyd a lles cyffredinol ..
- Mae gweithio gyda chymunedau i helpu i adeiladu cysylltiad a dealltwriaeth o rinweddau arbennig Parciau Cenedlaethol gan gynnwys yr hyn sy'n ymwneud â diwylliant a threftadaeth, yn bwysig i unigolion a chymdeithas.
- Mae'n bwysig cefnogi mynediad plant a phobl ifanc i'r awyr agored fel y gallant adeiladu mwynhad gydol oes o'r awyr agored^{xlv}.

Cerdded er Lles Gorllewin Cymru

Arfordir Penfro

Cerdded er Lles Gorllewin Cymru - prosiect partneriaeth traws-sector sy'n weithredol ar draws ardal bwrdd Iechyd Hywel Dda. Cyflwyno rhaglen 'cerdded lles' gyda lleoliadau cymunedol gan gynnwys meddygfeydd teulu a gyda chefnogaeth gwirfoddolwyr. Darparu gweithgaredd corfforol i unigolion llai egniol. Awdurdod Parc Cenedlaethol Arfordir Sir Benfro yw arweinydd y prosiect.

www.westwaleswalkingforwellbeing.org.uk/

Cadeiriau Olwyn Traeth

Mae cadeiriau olwyn y traeth yn galluogi pobl i gael mynediad i draethau yn Sir Benfro, llawer ohonynt efallai nad ydynt wedi cyrchu'r traeth ers blynnyddoedd lawer.

www.pembrokeshirecoast.wales/things-to-do/access-for-all/beach-wheelchairs/

Gydag isdeitlau Saesneg i weld y darn cadair olwyn ar gyfer y traeth, sgipiwch i 9 munud 50 eiliad.

<https://www.s4c.cymru/clic/programme/837024463>

Camau Bach – Iechyd Meddwl

Bannau Brycheiniog

Roedd Camau Bach / Small Steps yn brosiect partneriaeth ymchwil weithredol 2 flynedd a ariannwyd gan Lywodraeth Cymru gan APCBB a Gwasanaeth Seicoleg Bwrdd Iechyd Addysgu Powys. Gwahoddiwyd preswylwyr y Parc Cenedlaethol â chyflyrau iechyd meddwl tymor hir i gymryd rhan mewn ystod o weithgareddau yn y Parc Cenedlaethol. Mesurwyd y buddion iechyd a lles.

Dolen at gyflwyniad poster. Poster 2

<https://ruralhealthandcare.wales/rural-health-care-wales-conference-2020-poster-competition/>

Astudiaeth Achos

Apiau Geo- lwybrau

Bannau Brycheiniog

Wedi'i ariannu gan Atlantic Geoparks, mae'r ap Geotours newydd yn cynnwys teithiau cerdded yn Geoparc Byd-eang Fforest Fawr UNESCO. Maent wedi'u hanelu at deuluoedd â phlant hŷn ac yn rhoi cyflwyniad i'r Geoparc a'r dirwedd ar y daith. Mae pob taith gerdded yn cymryd tua 2-3 awr. Mae mwy ar y gweill ar gyfer y dyfodol.

Lawr lwythwch yr ap Geotours app o Google Play neu'r App store

Rhagnodi cymdeithasol

Eryri

Mae cynllun peilot Rhagnodi Cymdeithasol wedi'i sefydlu mewn partneriaeth ag Iechyd Cyhoeddus Cymru. Mae Dydd Mercher Lles wedi cynnwys sesiynau o loga, Teithiau Cerdded Tywys, Nofio Llynnoedd a Chlirio Traethau. Bydd y strategaeth Rhagnodi Cymdeithasol ac Iechyd Gwyrdd yn cael ei lansio gan PHW ym mis Hydref 2021, a fydd yn caniatáu i'r holl ddarparwyr perthnasol logio gweithgareddau mewn cofrestr a rennir i feddygon teulu gael mynediad iddi ar draws Gogledd Cymru.

Tramper – symudedd

Eryri

Gan weithio mewn partneriaeth â busnes lleol, cynigir Trampers i'w llogi mewn gwahanol rannau o'r Parc Cenedlaethol. Mae'r Tramper yn sgwter symudedd addas ar gyfer pob tirwedd wedi'i ddylunio'n arbennig, gellir ei ddefnyddio oddi ar y ffordd a hyd yn oed ar dir garw, mwd a glaswellt. Mae'n gadarn iawn, mae'r dull llywio yn ysgafn ac yn gywir ac mae'r daliant (suspension) wedi'i deilwra, gan ei gwneud hi'n hawdd ei drin ac yn gyffyrddus i reidio arno. Mae'n galluogi pobl sydd â nam symudedd i brofi cefn gwlad; ac i fynd gyda ffrindiau a theulu pan fyddant yn mynd allan i gerdded.

Maes Blaenoriaeth

Dysgu a gwaith

Hyrwyddo cyfleoedd cyflogaeth,
addysg a datblygu sgiliau

Pwyntiau Allweddol

Cefnogi gweithgareddau **Adferiad Gwyrdd** gan gynnwys swyddi mewn:

- Sgiliau Treftadaeth
- Cyfleoedd twristiaeth gynaliadwy,
- Micro-fusnesau ac entrepreneuriaid gwledig
- Cynhwysiant digidol
- Sicrhau bod cyfleoedd trwy Adferiad Gwyrdd yn cael eu targedu i ymgysylltu â grwpiau a chymunedau a lleoedd a grwpiau amrywiol.
- Darparu cyfleoedd i gymunedau a busnesau ddeall rhinweddau arbennig Parciau Cenedlaethol
- Ymgysylltu â rhaglenni gwaith sy'n helpu Awdurdodau Parciau Cenedlaethol i helpu i adfer a gwarchod rhinweddau arbennig Parciau Cenedlaethol.

Esiampiau

Parciau Cenedlaethol Cymru

Gwricwllwm newydd Cymru, trwy gymryd rhan yng Nghyngor Dysgu Awyr Agored Cymru ac yn eu gwaith lleol gydag ysgolion ac addysgwyr. Mae gan ddydysu yn yr awyr agored rôl hanfodol wrth gyfrannu at iechyd a lles disgyblion yng Nghymru

[Outdoor Learning](#) | [Wales Council For Outdoor Learning](#)

Princes Trust

Bannau Brycheiniog

Mewn partneriaeth â The Princes Trust Cymru, cyflawnwyd prosiect 3 blynedd ar gyfer pobl ifanc 'NEET' (nid mewn addysg, cyflogaeth na hyfforddiant). Cefnogodd y rhaglen 55 o bobl ifanc i ddatblygu sgiliau gwledig ymarferol ac i gyflawni cymwysterau achrededig ar y tir. Aeth 26 ymlaen ar leoliad gwaith 3 mis gydag Awdurdod y Parc. Ariannwyd gan Arwain (LEADER CDLI) a Chronfa Datblygu Cynaliadwy APCBB

<https://www.arwain.wales/en.html>

Llysgenhadon Ar-lein

Eryri

Mae rhaglen *Llysgennad Eryri* wedi'i datblygu ar gyfer y diwydiant twristiaeth lleol, ond mae'n cynnig hyfforddiant o ansawdd uchel i unrhyw un sy'n dymuno dysgu mwy am yr hyn sy'n gwneud Eryri yn eithriadol trwy raglen hyfforddi ar-lein. Mae'r rhaglen yn cynnwys 12 modiwl sy'n adlewyrchu rhinweddau arbennig y Parc, sy'n amrywio o waith gwreiddiol i gynnwys ffeithiol, y mae llawer ohono wedi cael ei gyfrannu gan arbenigwyr lleol ledled y rhanbarth.

Caru Eryri

Eryri

Datblygwyd y rhaglen wirfoddolwyr hon mewn Partneriaeth â Chymdeithas Eryri, yr Ymddiriedolaeth Genedlaethol a'r Bartneriaeth Awyr Agored i gefnogi gwaith Wardeiniaid APCE. Derbyniodd pob gwirfoddolwr sesiwn ymsefydlu a chael hyfforddiant llawn, asesiadau risg, Offer Diogelu Personol, a phrotocolau diogelwch Covid a oedd yn cael eu diweddarau'n rheolaidd. I'r rhai oedd yn awyddus i gymryd mwy o gyfrifoldeb roedd cwrs Cymorth Cyntaf Awyr Agored proffesiynol am ddim ar gael. Bydd y cynllun yn cael ei ddatblygu i aros yn rhywbeth gaiff ei gynnig yn barhaol gan yr holl Bartneriaid.

Coleg y Mynyddoedd Du

Bannau Brycheiniog

Cefnogodd Cronfa Datblygu Cynaliadwy APCBB Coleg y Mynyddoedd Du sefydlu darpariaeth addysg bellach yn y Parc Cenedlaethol ac i ddarparu cyrsiau ar gynaliadwyedd a'r amgylchedd, gan gynnwys sgiliau traddodiadol i'w defnyddio yn y dirwedd. Bydd pobl ifanc, pobl leol ac eraill yn elwa o ddatblygu sgiliau a chyfleoedd gwaith posib.

<https://blackmountainscollege.uk/>

Swyddi Kickstarter

Parciau Cenedlaethol Cymru

O dan gynllun Kickstart Llywodraeth y DU mewn partneriaeth ag Awdurdodau Parc Cenedlaethol eraill y DU, mae Awdurdodau Parciau Cenedlaethol Cymru yn darparu nifer o leoliadau swyddi 6 mis newydd ar gyfer pobl ifanc 16 i 24 oed ar Gredyd Cynhwysol sydd mewn perygl o ddiweithdra tymor hir.

Cynigiodd Bannau Brycheiniog 6 lleoliad gan gynnwys cymorth TG, Llysgennad Ieuencid, Cymorth Cyfathrebu, manwerthu a 2 weithiwr ystâd.

Cynigiodd Arfordir Penfro 5 lleoliad gan gynnwys Cymorth Busnes / Gweinyddiaeth, Cynorthwydd Archeoleg, 2 Warden Cynorthwyol / Ymwelwyr Cynorthwyol, a Chynorthwydd Gweinyddol Rheoli Datblygu

Cynigiodd Eryri 3 lleoliad gan gynnwys Cynorthwydd Cyfryngau Digidol, Gweithiwr Ystâd a Chynorthwydd Coedwigaeth.

7. Asesu Effaith

Deddf Cydraddoldeb

Rhaid i APC ystyried effaith penderfyniad strategol ar:

- Pobl sy'n profi anfantais economaidd-gymdeithasol (dyletswydd economaidd-gymdeithasol)
- Pobl â nodweddion gwarchoddedig (Dyletswydd Cydraddoldeb y sector cyhoeddus a dyletswyddau penodol i Gymru)

Bydd APC yn cynnal asesiadau effaith cydraddoldeb / asesiadau integredig ar benderfyniadau perthnasol a chynlluniau strategol i sicrhau bod sylw dyledus yn cael ei roi i gydraddoldeb ac effeithiau economaidd-gymdeithasol yn ystod y prosesau gwneud penderfyniadau.

Bydd Tirweddau i Bawb yn cyfarwyddo rhaglenni gweithio ar y cyd Parciau Cenedlaethol Cymru, a byddant yn allweddol wrth arwain rhaglenni gwaith Awdurdodau Parciau Cenedlaethol unigol, a bydd eu hadroddiadau i'w gweld mewn Cynlluniau Corfforaethol, Cynlluniau Rheoli a Chynlluniau Datblygu Lleol.

8. Cyfeiriadau

- i <https://gov.wales/sites/default/files/publications/2020-07/building-better-places-the-planning-system-delivering-resilient-and-brighter-futures.pdf>
- ii <https://www.futuregenerations.wales/about-us/future-generations-act/>
- iii <https://gov.wales/socio-economic-duty-overview>
- iv <https://www.legislation.gov.uk/mwa/2010/1/contents>
- v <https://phw.nhs.wales/about-us/our-priorities/influencing-the-wider-determinants/>
- vi <https://gov.wales/written-statement-valued-and-resilient-welsh-governments-priorities-areas-outstanding-natural>
- vii <https://www.jrf.org.uk/our-work/what-is-poverty>
- viii [WG42004 A More Equal Wales The Socio-economic Duty Equality Act 2010 \(gov.wales\)](#)
- ix [A More Equal Wales: The Socio-economic Duty | GOV.WALES](#)
- x [WG42004 A More Equal Wales The Socio-economic Duty Equality Act 2010 \(gov.wales\) / State-of-the-Nation-2020.pdf \(chwarateg.com\)](#)
- xi <https://phw.nhs.wales/publications/publications1/rising-to-the-triple-challenge-of-brexit-Covid-19-and-climate-change-for-health-well-being-and-equity-in-wales/>
- xii <https://gov.wales/written-statement-valued-and-resilient-welsh-governments-priorities-areas-outstanding-natural>
- xiii https://www.forestresearch.gov.uk/documents/8053/Why_Society_Needs_Nature_4FUC2GT.PDF
- xiv [Nature's Role in Supporting Health during the Covid-19 Pandemic: A Geospatial and Socioecological Study - PubMed \(nih.gov\)](#)
- xv <https://www.groundwork.org.uk/wp-content/uploads/2021/05/Out-of-Bounds-equity-in-access-to-urban-nature.pdf>
- xvi [Poverty, health, and Covid-19 | The BMJ https://www.thelancet.com/journals/lanpsy/article/PIIS2215-0366\(20\)30308-4/fulltext\)](#)
- xvii https://www.gla.ac.uk/media/Media_805950_smxx.pdf
- xviii <https://phw.nhs.wales/publications/publications1/rising-to-the-triple-challenge-of-brexit-Covid-19-and-climate-change-for-health-well-being-and-equity-in-wales/>
- xix [NRW, Green Recovery: Priorities for Action Report \(December 2020\), Green Recovery: Priorities for Action Rr \(cyfoethnaturiol.cymru\)](#)

- xx <https://www.savethechildren.org.uk/content/dam/global/reports/hunger-and-livelihoods/Child-Poverty-Snapshots-English.pdf>
- xxii JRF, Briefing: Poverty in Wales 2020, [poverty_in_wales_2020_0.pdf](#)
- xxiii End Child Poverty Now, Media Release: New Child Poverty Data (October 2020)
- xxiv [www.citizensadvice.org.uk/Global/CitizensAdvice/Wales/Wales%20Policy%20and%20Campaigns/MH%20and%20CV19%20in%20Wales%20\(1\).pdf](http://www.citizensadvice.org.uk/Global/CitizensAdvice/Wales/Wales%20Policy%20and%20Campaigns/MH%20and%20CV19%20in%20Wales%20(1).pdf)
- xxv [House prices in tourist hotspots increasingly out of reach for young and low paid - Office for National Statistics \(ons.gov.uk\)](https://www.ons.gov.uk/economy/property/housing-prices/articles/house-prices-in-tourist-hotspots-increasingly-out-of-reach-for-young-and-low-paid)
- xxvi <https://www.bevanfoundation.org/views/staycation-housing-wales/>
- xxvii See xxviii
- xxviii NRW, SoNaRR2020 SMNR Aim 3 Healthy Places for People, p12: [SoNaRR2020 Aim 3 assessment \(cyfoethnaturiol.cymru\)](#)
- xxix <https://naturalresources.wales/about-us/area-statements/south-west-wales-area-statement/reducing-health-inequalities/?lang=en>
- xxx NRW, SoNaRR2020 SMNR Aim 3 Healthy Places for People, p12: [SoNaRR2020 Aim 3 assessment \(cyfoethnaturiol.cymru\)](#)
- xxxi <https://gov.wales/analysis-protected-characteristics-area-deprivation-2017-2019>
- xxxii <https://rural-urban.eu/sites/default/files/Rural%20Vision%20Evidence%20Report%20Final%20Eng.pdf>
- xxxiii https://childmind.org/article/why-kids-need-to-spend-time-in-nature/#full_article
- xxxiv <https://nt.global.ssl.fastly.net/documents/read-our-natural-childhood-report.pdf>
- xxxv <https://www.playwales.org.uk/eng/nature>
- xxxvi <https://www.ipcc.ch/report/sixth-assessment-report-working-group-i/>
- xxxvii <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/climate-change-and-health>
- xxxviii <https://gov.wales/wales-commits-net-zero-2050-sets-out-ambitions-get-there-sooner>
- xxxix <https://gov.wales/sites/default/files/publications/2020-11/the-national-strategy-for-flood-and-coastal-erosion-risk-management-in-wales.pdf>
- xl <https://www2.le.ac.uk/departments/english/creativewriting/centre/colonial-countryside-project>
- xli <https://whc.unesco.org/en/tourism/>
- xlii <http://www.unesco.org/new/en/culture/resources/in-focus-articles/safeguarding-communities-living-heritage/>

xliii <https://gov.wales/welsh-government-announces-three-pronged-approach-address-second-homes-crisis>

xliv [House prices in tourist hotspots increasingly out of reach for young and low paid - Office for National Statistics \(ons.gov.uk\)](#)

xlv https://www.forestresearch.gov.uk/documents/8053/Why_Society_Needs_Nature_4FUC2GT.PDF

xlvi <https://www.futuregenerations.wales/wp-content/uploads/2020/07/At-A-Glance-FG-Report.pdf>

